

L'Arabel.la sortí del mas a primera hora de la tarda. Inesperadament, l'Eudald emmalaltí i el cap li bullia com si fos una olla que hagués estat tota la nit al caliu de les brases. A trenc d'alba, quan la noia s'aixecà per començar la jornada, havia escoltat el gemecs de l'home. De seguida anà a veure què li succeïa i el trobà delirant agitat damunt la palla. Abans que res avisà a en Xetan, l'esclau indi que vivia amb ells i pel qual sentia un afecte sincer. Tot el matí el van passar plegats aplicant olis i ungüents al cap i cos del pacient, però el resultat va ser debades. A la fi, exhaurits els recursos coneguts, van creure oportú anar a Besalú i demanar l'ajut d'una vella experimentada en febres de tota mena. L'Arabel.la hi aniria i, mentrestant, ell es quedaria a cuidar del malalt.

L'Arabel.la acabava de complir vint-i-un anys l'estiu anterior. La seva figura espigada evidenciava les empremtes acumulades durant els anys de treball inclement al camp. Malgrat la pell colrada pel sol i les mans aspres de remenar la terra, desprenia una bellesa natural. Res no podia ocultar l'esplendor d'un cos en plena joventut, ni les formes sinuoses amagades darrera el cot. Els cabells, d'un ros resplendent, acomboiaven el rostre en forma de dues trenes nuades al clatell, i els ulls, d'un blau encès, contemplaven la vida amb una claredat innocent. Aquella tarda, però, la seva mirada reflectia un vel de preocupació.

Inevitablement, mentre caminava pel camí reial en direcció a Besalú, pensava en la fragilitat del món que l'envoltava. Si l'Eudald moria, no sabia què li oferiria el futur. Tot dependria del testament que hagués fet l'home. Al mas només hi vivien ells tres amb els animals i les rates. En Xetan i ella no tenien cap mena de parentesc que els hi atorgués la possibilitat de reclamar les terres. De fet, l'home que l'acollí de petita no tenia família. Havia perdut la dona i el fill que esperava al moment del part i després mai més no es tornà a amullerar. En Xetan vivia amb ell molt abans d'aquest matrimoni. L'Eudald l'havia canviat a uns mercaders provinents de la taifa de València per un porc i dues gallines i d'aleshores ençà, malgrat la seva condició d'esclau, vivia sota el mateix sostre com un més de la casa. Ella no recordava ni quan ni com havia anat a parar al mas. Per més que s'esforçava a remenar la memòria, només aconseguia atrapar imatges relacionades amb la vida de la granja. La resta, si és que existia, havia quedat en un oblit reclòs.

El sol es començava a enfonsar dins l'horitzó quan l'Arabel.la arribà a les portes de Besalú. Travessà el pont de set arcades desiguals aixecat sobre el riu Fluvià no feia gaire temps i entrà al barri de Rocafort, a tocà del call dels jueus. De seguida li sobtà la remor que provenia de la plaça. Malgrat la distància, reconegué

en la clamor els crits eixuts d'una multitud enfurismada. Esperonada per la curiositat natural d'una noia jovenívola, oblidà per un moment la urgència del seu viatge a ciutat i s'hi acostà per tafanejar. Ben pensat, tant li feia anar a casa de la vella per un camí o un altre i d'aquesta manera portaria notícies recents al mas.

L'espectacle del carrer era esglaiador. Malgrat que l'Arabel·la ho havia vist altres vegades, la visió d'un judici sempre li posava la pell de gallina. Al centre de la plaça s'aixecava un entramat. Al damunt si endevinaven les figures de dos homes i una dona il·luminades per les llums serpentejants de les torxes. A terra, un foc escalfava un cossi ple d'aigua a punt de bullir. Veient l'aparador del judici de seguida encertà quina era l'acusació: adulteri.

Quan una dona era acusada d'adulteri pel seu marit, gràcies als Usatges -codi jurídic autèntic del feudalisme català-, es podia defensar prestant el jurament exculpori. Aquest era una mena de litigi menor pel qual s'intentava aconseguir la reconciliació de la parella. La muller posava a Déu per testimoni i prometia davant el Santíssim la falsedat dels fets i els qualificava de calúnia. Si l'home ultratjat en tenia prou amb aquest raonament i quedava convençut de la innocència de la dona, la cosa no anava més enllà. Però això no succeïa gairebé mai i el marit deshonrat demanava una prova fefaent a través de la qual el seu honor quedés immaculat davant de Déu i dels homes.

Aquesta prova era diferent segons la classe social de l'acusada. Si es tractava de la muller d'un cavaller, consistia en un duel entre un bataller abanderat per ella, contra un altre que representava el demandant. Si era la dona d'un ciutadà, un burgès o un batlle, eren dos peons qui lluitaven. En el primer cas, la batalla es feia a cavall; en el segon, a peu. La forma i el prestigi dels lluitadors diferenciaven la classe social de la inculpada.

Una altra cosa molt diferent succeïa si l'acusada era la muller d'un pagès. En aquest cas, la dona havia de defensar l'honorabilitat amb les seves pròpies mans passant la prova de l'aigua bullent, en la qual la persona difamada havia de treure un còdol del fons d'una caldera d'aigua bullent. Si ho aconseguia, li embenaven el braç amb una tela de fil i li segellaven l'embolcall a fi i efecte que durant tres dies ningú no li pogués ni tocar, ni curar. Passat aquest temps, li desfeien els lligams. Si el braç continuava estalvi es considerava innocent; si no, era declarada culpable, amb l'escarni públic que això representava i la pèrdua dels drets conjugals.

La xusma s'amuntegava davant l'escenari improvisat i no parava de cridar. La canalla, de terra estant, tirava pedres a la dona que suportava amb estoïcisme la pluja de renecs i projectils, mentre el jutge, al seu costat, li llegia l'acusació. De fet, poc importava si la noia era culpable o no. Allò veritablement remarcable per la gent era l'espectacle gratuït que els treia d'una quotidianitat feixuga i atuïdora. No sempre

tenien l'oportunitat de veure el patiment reflectit en el rostre d'un altre i, una ocasió com aquesta, de cap de les maneres no la podien deixar escapar.

L'Arabel.la, recolzada a la paret i protegida pels arcs de la plaça, tremolava. No tenia prou fortalesa per veure allò que hauria de succeir. Preferia no presenciar el silenci somort de la gent just al moment en què l'acusada baixés les escales en direcció a la caldera d'aigua bullent acompanyada pel prelat. Ni escoltar el crit de dolor de la dona quan intentés agafar la pedra, ni la cridòria oberta de la púrria si ho aconseguia. Tot plegat li semblava massa cruel i preferia estalviar-s'ho.

Amb els colzes aconseguí obrir-se pas entremig de la caterva fins arribar a un carreró petit i penombrós que baixava cap al riu. Continuà caminant sense mirar enrera. Darrera seu, el bram de l'aglomeració s'anava esmorteint i de mica en mica es transformava en un retronys remot.

No va ser fins al cap d'una estona llarga que se sentí una mica més alleugerida. El vent fred del capvespre l'ajudà a recuperar l'ànim. L'embat de l'aire s'enfilava pels horts fins atènyer el prat del Monestir i encara, més enllà, arribava al carrer Ganganell, on ara es trobava. Inopinadament, s'estremí. No suportava el dolor i encara menys contemplar el turment dels altres. La vida li havia ofert innombrables ocasions per tastar el gust amarg del sofriment i l'oportunitat inequívoca de veure'l reflectit sobre manera en rostres aliens.

Accelerà el pas. Ara, l'atenció es centrava a arribar com més aviat millor a la casa de la vella i tornar a cuita-corrents al mas. Pel cervell hi transitaven la febre de l'Eudald, la por de l'encausada dibuixada en el seu mirar darrer i el dubte pel futur. Tots els pensaments es barrejaven amb el soroll engegantit de les pitjades que trepitjaven el terra ferm, i aquesta sensació palesa d'incertesa l'anguniejava.

La nit, aixoplugada per les parets de les cases, esdevenia obscura, i l'ànim de l'Arabel.la, encara més. Caminava de pressa i notava el batec ràpid del cor el qual esbufegava per l'esforç del pendent suau i pel neguit que la consumia. Per fi, entremig de les ombres, albirà el xamfrà al capdamunt del carrer. Ja hi arribava. Només un esforç suplementari i seria a tocar de la casa.

Protegida pel llençol del capvespre s'aturà un instant al replanell de la cantonada. Necessitava recuperar l'alè i l'esperit abans de continuar endavant. De primer, va ser una remor inconsistent allò que li cridà l'atenció. Un moment després era un soroll concret i tangible. La mirada de l'Arabel.la escodrinyà dins la foscor del carreró i malgrat l'obscuritat, reconegué dues ombres que forcejaven. Va donar unes passes endavant, les justes per veure com un dels homes enfonsava una daga al pit de l'altre. La noia xisclà i el crit d'esglai esquerdà la densitat de la nit. Mentre el cos moribund de l'home corpulent queia al terra, la mirada de l'assassí travessà la densitat de la penombra i, com un dit acusador, fità el rostre de l'Arabel.la.

Per uns instants quedà petrificada. Escoltava amb claredat els gemecs agonitzants del desconegut i alhora percebia el perill imminent que l'envoltava. Calia reaccionar abans que fos massa tard. No podia fer res pel pobre desgraciat que es dessagnava estirat al carreró; així, doncs, calia intentar salvar la pell. No va saber com, però l'Arabel·la es girà de cop i volta i començà a córrer carrer avall. Tanmateix, no va tardar gaire a escoltar les pitjades del seu perseguidor a l'esquena.

Les cames li volaven mentre baixava pel carrer Ganganell. Preferia no mirar enrera. No desitjava tornar a veure aquells ulls diabòlics que guspirejaven enmig de la foscor. No volia percebre una altra vegada l'alè de la mort. Córrer, només desitjava córrer quan més millor i allunyar-se d'aquell instant maleït ordit per un destí sorneguer. L'Arabel·la corria insensible a l'ofec i el cansament. La por l'estalonava fins al punt de convertir-se en la millor aliada.

Al capdavant, tombà en direcció a la plaça i es barrejà amb la gentada que acabava de presenciar l'espectacle del judici de la pagesa. La bullícia de la multitud esmorteí el soroll del seu perseguidor, però ella, plena d'espant, continuava esmunyint-se entre les persones que xerraven alienes al seu calvari particular. Malgrat que estava rodejada de gent, no se sentia segura. Sabia del cert que l'assassí la continuaria buscant. Era un testimoni massa valuós per deixar-la viure. Ella li havia vist el rostre i el podria reconèixer encara que s'amagués en mig de tot un poble. Això no obstant, el criminal estava en les mateixes condicions i per això tampoc no cessaria en l'esforç de cercar-la.

La foscor del capvespre esdevenia un camuflatge perfecte, però calia pensar amb rapidesa. De moment, semblava que havia aconseguit despistar el sicari. Darrera seu només escoltava el murmuri homogeni del xiuxiueig de la gent i, malgrat que li mancava el coratge per mirar enrera, tenia la intuïció que estava salvada. Ara, s'hauria d'afanyar a sortir del poble, però de cap de les maneres ho podia fer pel pont. Era el lloc idoni perquè el malfactor l'esperés. Així, doncs, en comptes d'anar cap al barri de Rocafort, tombà per un carreró en direcció al Monestir. Sí, era la millor solució: travessaria els Molins, arribaria als Horts i buscaria un pas per franquejar el riu Fluvià. Després, tornaria al mas pels camps en comptes d'agafar el camí reial.

Caminava a poc a poc protegida per l'obscuritat amb els sentits amatents a qualsevol senyal que l'alertés del perill. La vida a Besalú començava a recloure's dins les cases i pels carrers només hi transitava la fressa de la nit i algun camperol que tornava al tuguri després d'una jornada feixuga de feina. De tant en tant, les ombres allargassades produïdes per les torxes li esglaiaven l'esperit. Aleshores s'arraulia a la paret i esperava que els ulls destriessin entremig de la penombra i li asseguressin que no hi havia cap perill. Malgrat tot, no podia evitar un brot sobtat de por que la deixava immobilitzada.

Va arribar al prat del monestir de Sant Pere. A l'esplanada si estenia el cementiri. A pesar de la proximitat de les tombes, l'Arabel·la no tenia por. Sabia del cert que els morts mai no es bellugaven i, si havia d'esperar algun perill, aquest vindria dels vius. Ara, caminava amb l'ànim més seré. Cap soroll sospitos no la inquietava. Saltà la paret que delimitava l'extensió del monestir, travessà els Molins i continuà pels Horts fins a sortir dels dominis de Besalú. De moment, les temors quedaven confinades als murs de la vila.

Asseguda al marge del Fluvià, l'Arabel·la contemplava un cel farcit d'estrelles. Després de resseguir el riu havia trobat una passera per creuar el corrent sense massa perill i, un cop a l'altra banda, les cames li van flaquejar. Mentre mirava com guspirejaven els estels pensava en la incertitud del seu destí. Altre cop, tot s'havia capgirat d'una manera inopinada. Només feia un dia, la vida transcorria en una quotidianitat que a ella li semblava segura, i en un moment tot s'havia esmicolat. L'Eudald estava molt malalt. Potser, fins i tot a hores d'ara era mort. I si amb això no n'hi hagués prou, havia presenciats un assassinat. L'existència havia donat un tomb inesperat, el resultat del qual la inquietava. Estava cansada, massa cansada per pensar en les conseqüències de tot plegat. La brisa del riu li amollegava els ossos i tenia fred. L'estómac li grinyolava de fam i sentia les cames entumides. Si no continuava caminant, aviat li resultaria impossible aixecar-se. Per damunt de tot, calia sobreviure. Amb un gran esforç es va posar dreta. Va fer una passa, dues, i, malgrat que quasi no se sentia els peus, va començar a avançar en direcció al mas. Els estels la guiarien. En la llunyat, un mussol amagat al turó del davant, entonava el seu càntic solitari.